

П.Г.ПЕРЕРВА, Т.А.КОБЕЛЄВА
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛАЄНС-МОНІТОРИНГУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто питання створення на підприємстві ефективних механізмів по виявленню і аналізу корупційно-небезпечних сфер діяльності, оцінка і управління правовими, матеріальними і фінансовими ризиками при виникненні корупційних відносин, забезпечення комплексного захисту підприємства або організації від самих різних правових, податкових, економічних, репутаційних, санкційних та інших загроз. Результати проведених досліджень показують, що наявність комплаєнс порушень і, відповідно, комплаєнс-ризиків виникає при проведенні дослідженні матеріальних, фінансових і технологічних процесів на підприємствах. При проведенні таких досліджень виникають різні приватні чи корпоративні інтереси, задоволення яких може принести окремим особистостям або групам матеріальні, фінансові чи іміджеві переваги. Природно, що саме ця сфера економічної діяльності промислового підприємства рясніє комплаєнс-ризиками, які потребують виявленні, ідентифікації, оцінки та усунення (зменшення). Проведена експертним методом оцінка рівня комплаєнс-ризиків свідчить про те, що для українських промислових підприємств характерний підвищений комплаєнс-ризик (4,89 бала) розвитку корупційних відносин, шахрайства, відмивання грошей і порушень корпоративної етики. Причому найбільший комплаєнс-ризик пов'язаний зі зниженням общехозяйственной кон'юнктури України внаслідок існування значного рівня корупції, через неправомірне лобіювання особистих інтересів окремих особистостей або груп, а також істотним зниженням життєвого рівня населення нашої країни.

На кожному підприємстві періодично виникають передумови виникнення та розвитку різного роду факторів (показників) які в тій чи іншій формі сприяють зниженню (підвищенню) інтегрального рівня економічної безпеки. Для переважної більшості підприємств відстежування (моніторинг) рівня таких показників, в певній мірі управління їхнім станом є першочерговим завданням. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств та організацій свідчить про те, що ефективний моніторинг найбільш важливих показників в різних сферах виробничо-комерційної діяльності промислових підприємств (антикризовий менеджмент, технологічна забезпеченість, ринкова конкурентоспроможність, комерційна діяльність, логістика, маркетинг, інфраструктура і т.п.) є дієвим інструментом досягнення сформованих цілей та поставлених завдань.

Ключові слова: комплаєнс, комплаєнс-ризик, корупція, шахрайство, корпоративна етика, промислові підприємства

П.Г.ПЕРЕРВА, Т.А.КОБЕЛЄВА
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОМПЛАЄНС-МОНІТОРИНГА В СИСТЕМЕ ЕКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОМИСЛОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены вопросы создания на предприятии эффективных механизмов по выявлению и анализу коррупционно опасных сфер деятельности, оценка и управление правовыми, материальными и финансовыми рисками при возникновении коррупционных отношений, обеспечения комплексной защиты предприятия или организации от самых разных правовых, налоговых, экономических, репутационных, санкционных и других угроз. Результаты проведенных исследований показывают, что наличие комплаєнс нарушений и, соответственно, комплаєнс-рисков возникает при проведении исследований материальных, финансовых и технологических процессов на предприятиях. При проведении таких исследований возникают различные частные или корпоративные интересы, удовлетворение которых может принести отдельным личностям или группам материальные, финансовые или имиджевые преимущества. Естественно, что именно эта сфера экономической деятельности промышленного предприятия изобилует комплаєнс-рисками, которые нуждаются в выявлении, идентификации, оценки и устранения (уменьшения). Проведена экспертным методом оценка уровня комплаєнс-риска свидетельствует о том, что для украинских промышленных предприятий характерен повышенный комплаєнс-риск (4,89 балла) развития коррупционных отношений, мошенничества, отмывания денег и нарушений корпоративной этики. Причем наибольший комплаєнс-риск связан со снижением общехозяйственной кон'юнктуры Украины вследствие существования значительного уровня коррупции, из-за неправомерного лоббирования личных интересов отдельных личностей или групп, а также существенным снижением жизненного уровня населения нашей страны.

На каждом предприятии периодически возникают предпосылки возникновения и развития различного рода факторов (показателей), которые в той или иной форме способствуют снижению (повышению) интегрального уровня экономической безопасности. Для подавляющего большинства предприятий отслеживания (мониторинг) уровня таких показателей, в определенной степени управления их состоянием является первоочередной задачей. Мировой опыт обеспечения экономической безопасности предприятий и организаций свидетельствует о том, что эффективный мониторинг наиболее важных показателей в различных сферах производственно-комерческой деятельности промышленных предприятий (антикризисный менеджмент, технологическая обеспеченность, рыночная конкурентоспособность, коммерческая деятельность, логистика, маркетинг, инфраструктура и т.п.) является действенным инструментом достижения сформированных целей и поставленных задач.

Ключевые слова: комплаєнс, комплаєнс-риски, коррупция, мошенничество, корпоративная этика, промышленные предприятия

P.G. PERERVA, T.A. KOBELIEVA
THEORETICAL SUBSTANCES OF COMPLEX MONITORING IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

The article deals with the issues of creation of effective mechanisms for the detection and analysis of corrupt and dangerous areas of activity, assessment and management of legal, material and financial risks in the event of corruption relations, ensuring comprehensive protection of enterprises or organizations from a variety of legal, tax, economic, reputational, sanctions and other threats. The results of the conducted research show that the compliance of violations and, consequently, compliance risks arises in the study of material, financial and technological processes in the enterprises. When conducting such research there are various private or corporate interests, the satisfaction of which can bring material, financial or image preferences to individual individuals or groups. Naturally, this very sphere of economic activity of the industrial enterprise is full of compliance risks that need to be identified, identified, assessed and eliminated (reduced). An expert-led assessment of the level of compliance risk shows that for Ukrainian industrial enterprises, the increased compliance risk (4.89 points) is characterized by the development of corruption relations, fraud, money laundering and corporate ethics violations. Moreover, the highest compliance risk is associated with a decrease in the general economic situation in Ukraine as a result of the existence of a significant level of corruption, due to the unlawful lobbying of individual interests of individuals or groups, as well as a significant decrease in the living standards of our country's population.

At each enterprise from time to time there are prerequisites for the emergence and development of various factors (indicators) which in one form or another contribute to a decrease (increase) of the integral level of economic security. For the vast majority of enterprises monitoring (monitoring) the level of such indicators, to a certain extent, management of their status is a priority. The world experience in providing economic security to

enterprises and organizations suggests that effective monitoring of the most important indicators in various industrial and commercial activities of industrial enterprises (crisis management, technological security, market competitiveness, commercial activity, logistics, marketing, infrastructure, etc.) is an effective tool for achieving the goals and objectives set.

Keywords: compliance, compliance risks, corruption, fraud, corporate ethics, industrial enterprises

Вступ. Моніторинг техніко-економічних та безпекоутворюючих показників роботи промислового підприємства є надзвичайно важливим та ефективним інструментом, який сприяє його ефективній виробничо-комерційній діяльності. Проведені нами раніше дослідження показали високу ефективність цього методичного механізму при формуванні та управлінні показниками антикризового механізму промислового підприємства [], ринкової кон'юнктури, інноваційної діяльності [] та інших життєво важливих для промислових підприємств напрямків господарської діяльності. Разом з тим, практика виробничо-підприємницької діяльності промислових підприємств в нашій країні свідчить про недостатню увагу до постійно діючого економічного моніторингу в різних напрямках діяльності, використання принципів та методів моніторингового управління ще не набули широкого розповсюдження, теоретичні положення цього ефективного інструменту нагально потребують свого вдосконалення, розширення сфер використання та адаптації до умов української економіки [Шура].

Проведені нами дослідження свідчать про те, що механізм економічного моніторингу практично не використовується для потреб управління станом економічної безпеки промислового підприємства і, зокрема, його найбільш важливої складової - комплаєнс-безпеки, що для сучасного стану української економіки є надзвичайно важливою та актуальною задачею. На нашу думку, в цій сфері слід приділити особливу увагу таким показникам, як загальний стан економічної безпеки в цілому та комплаєнс-безпеки на підприємстві, рівень комплаєнс-ризиків та їх динаміка, загальний стан економічної безпеки національної економіки та економічної безпеки даного підприємства, що в певній мірі характеризує волатильність цих показників.

Метою статті є обґрунтування методичних та практичних рекомендацій з формування і реалізації механізму комплаєнс-моніторингу на підприємствах для підвищення рівня їх економічної та комплаєнс-безпеки.

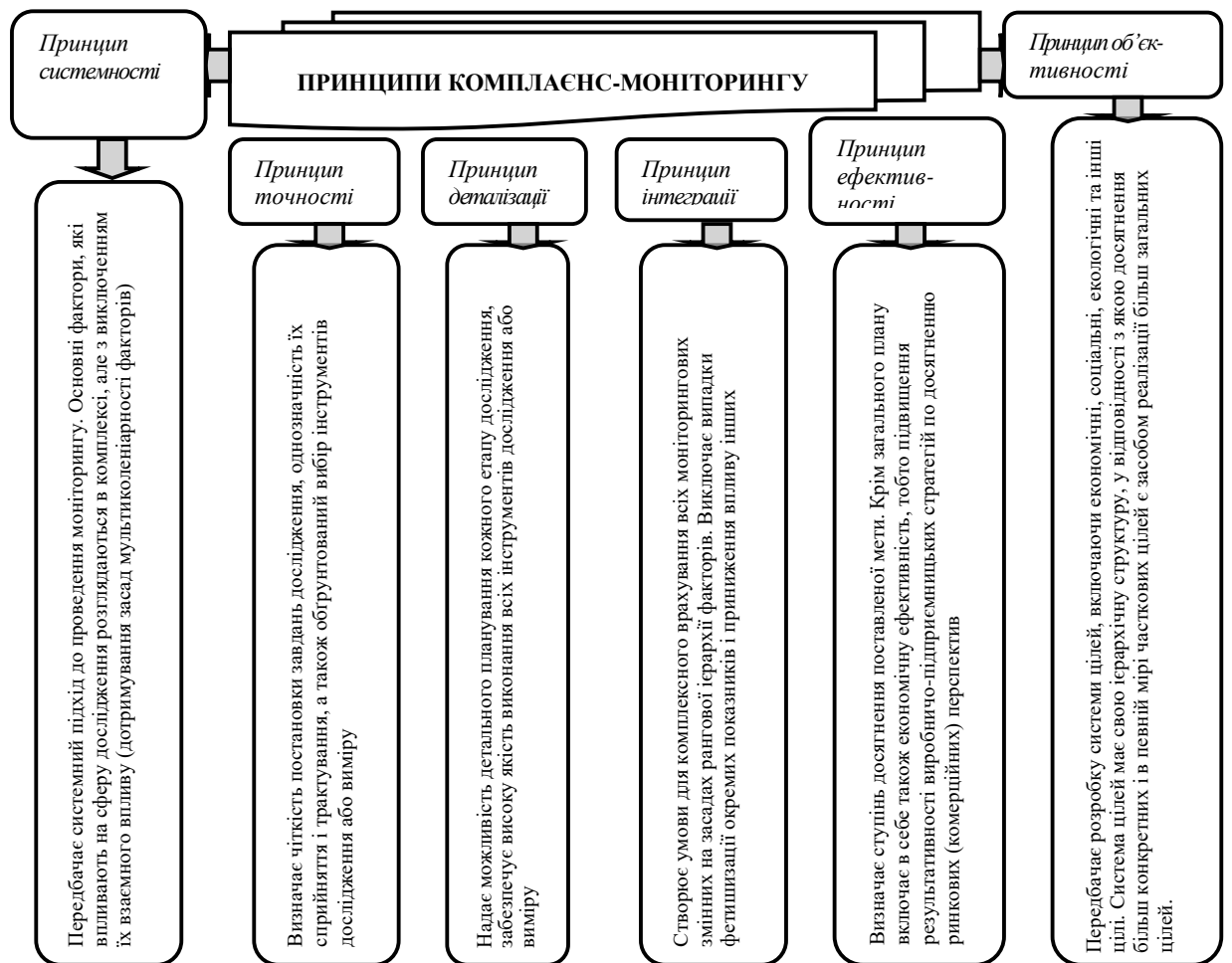
Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань формування та використання систем економічного моніторингу досліджувалися у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: В. Захарченко, Т.Клебанової, Д. Кокурина, О.Лапко, В. Лоханової, Е. Огороднікової, І. Отенко, П. Перерви, О.Раєвневої, Б. Санто, Т. Федосеевої, Л. Федулової, В.Товажнянського, Д. Черваньова, Н. Чухрай, А. Яковлева та ін. Разом з тим, слід відзначити недостатню розробку комплексу задач, пов'язаних з моніторинговим обстеженням комплаєнс-загроз промислових підприємств не в повній мірі досліджені методологічні основи проведення моніторингу показників економічної безпеки підприємства, не визначені його місце і роль в управлінні виробничо-комерційною діяльністю, практично відсутнє

організаційно-методичне забезпечення економічного моніторингу, не проводиться оптимізація його інформаційних зв'язків з зовнішнім середовищем. Теоретична важливість зазначених задач, їх практична значущість для ефективної діяльності підприємств, організації обумовили вибір теми статті та окреслили коло питань, які в ній досліджуються.

Результати дослідження. Проведені нами дослідження свідчать про те, що механізм економічного моніторингу практично не використовується для потреб управління станом економічної безпеки промислового підприємства і, зокрема, його найбільш важливої складової - комплаєнс-безпеки, що для сучасного стану української економіки є надзвичайно важливою та актуальною задачею. На нашу думку, в цій сфері слід приділити особливу увагу таким показникам, як загальний стан економічної безпеки в цілому та комплаєнс-безпеки на підприємстві, рівень комплаєнс-ризиків та їх динаміка, загальний стан економічної безпеки національної економіки та економічної безпеки даного підприємства, що в певній мірі характеризує волатильність цих показників.

Кожен з цих показників в певній мірі відтворює напрямки моніторингу, який на нашу думку, слід розділити на певні часові і функціональні стадії, що визначають особливості і параметри перспективних тенденцій, їх відносну значущість, ієрархію їх взаємодії одного з одним. Відслідковувати ці коливання та зміни, на наше переконання, якраз і можливо з використанням механізму моніторингу, як одного з дієвих різновидів управлінського впливу на стан та ефективність використання системи захисту промислового підприємства від комплаєнс-загроз. З цих послань об'єктивна виходить висновок про те, що оцінка підприємством рівня комплаєнс-безпеки промислового підприємства, його практичного використання з метою усунення (максимального зменшення), комплаєнс-ризиків, визначення можливих перспектив і напрямків ефективного розвитку можна досягнути з використанням принципів і методів економічного моніторингу.

Практика економічного моніторингу напрацювала певні принципи свого проведення [], врахування яких дозволяє, по-перше, в більш повній мірі виконувати поставлені задачі та цілі моніторингу, по-друге, отримати більш об'єктивні та точні результати моніторингу, по-третє, поєднати вимоги деталізації та агрегування показників моніторингу. Разом з тим, на нашу думку, існуючі загальні принципи проведення економічного моніторингу в кожному конкретному випадку при вирішенні часткових задач потребують свого корегування та уточнення. Враховуючи поставлену нами конкретну задачу – проведення комплаєнс-моніторингу - система принципів економічного моніторингу може бути зведена до наступного (рис.1).

Джерело: авторська розробка

Рисунок 1 – Економічний зміст принципів комплаєнс-моніторингу

Моніторинг техніко-економічних та безпекоутворюючих показників роботи промислового підприємства є надзвичайно важливим та ефективним інструментом, який сприяє його ефективній виробничо-комерційній діяльності. Проведені нами раніше дослідження показали високу ефективність цього методичного механізму при формуванні та управлінні показниками антикризового механізму промислового підприємства [1], ринкової кон'юнктури, інноваційної діяльності [2] та інших життєво важливих для промислових підприємств напрямків господарської діяльності. Разом з тим, практика виробничо-підприємницької діяльності промислових підприємств в нашій країні свідчить про недостатню увагу до постійно діючого економічного моніторингу в різних напрямках діяльності, використання принципів та методів моніторингового управління ще не набули широкого розповсюдження, теоретичні положення цього ефективного інструменту нагально потребують свого вдосконалення, розширення сфер використання та адаптації до умов української економіки [Шура].

Проведені нами дослідження свідчать про те, що механізм економічного моніторингу практично не використовується для потреб управління станом економічної безпеки промислового підприємства і, зокрема, його найбільш важливої складової - комплаєнс-безпеки, що для сучасного стану

української економіки є надзвичайно важливою та актуальною задачею. На нашу думку, в цій сфері слід приділити особливу увагу таким показникам, як загальний стан економічної безпеки в цілому та комплаєнс-безпеки на підприємстві, рівень комплаєнс-ризиків та їх динаміка, загальний стан економічної безпеки національної економіки та економічної безпеки даного підприємства, що в певній мірі характеризує волатильність (непередбачуваність змін) цих показників.

Кожен з цих показників в певній мірі відтворює напрямок моніторингу, який на нашу думку, слід розділити на певні часові і функціональні стадії, що визначають особливості і параметри перспективних тенденцій, їх відносну значущість, ієрархію їх взаємодії одного з одним. Відслідковувати ці коливання та зміни, на наше переконання, якраз і можливо з використанням механізму моніторингу, як одного з дієвих різновидів управлінського впливу на стан та ефективність використання системи захисту промислового підприємства від комплаєнс-загроз. З цих послань об'єктивна виходить висновок про те, що оцінка підприємством рівня комплаєнс-безпеки промислового підприємства, його практичного використання з метою усунення (максимального зменшення), комплаєнс-ризиків, визначення можливих перспектив і напрямків ефективного розвитку можна досягнути з використанням

принципів і методів економічного моніторингу.

Практика економічного моніторингу напрацювала певні принципи свого проведення [256, с.91-94], врахування яких дозволяє, по-перше, в більш повній мірі виконувати поставлені задачі та цілі моніторингу, по-друге, отримати більш об'єктивні та точні результати моніторингу, по-третє, поєднати вимоги деталізації та агрегування показників моніторингу. Разом з тим, на нашу думку, існуючі загальні принципи проведення економічного моніторингу в кожному конкретному випадку при вирішенні часткових задач потребують свого корегування та уточнення. Враховуючи поставлену нами конкретну задачу – проведення комплаєнс-моніторингу - система принципів економічного моніторингу може бути зведена до наступного (рис. 1).

На наш погляд, побудова системи комплаєнс-моніторингу та обґрунтування основних факторів (показників) комплаєнс-безпеки промислового підприємства, проведеного в підрозділі 2.3 дисертаційної роботи, вищевикладених посилок та послідовного розкриття складових процесу комплаєнс-моніторингу можна визначити сутність комплаєнс як предмета моніторингового дослідження. *Комплаєнс в системі економічного моніторингу* – це форма прояву на конкретному підприємстві системи факторів (показників) і умов відтворення в їх постійному розвитку і взаємодії, що проявляється в певному співвідношенні показників комплаєнс-безпеки та комплаєнс-ризиків. Пропоноване визначення містить всі характерні признаки, що наведені вище, а також відповідає основним принципам моніторингу, представлених на рис.1. Такий висновок підтверджується наступними положеннями:

- в ньому виділено предмет комплаєнс – економічна безпека промислового підприємства;
- підкреслено, що комплаєнс не є характеристикою тільки сфери менеджменту, а охоплює, включає і впливає на всю систему забезпечення економічної безпеки промислового підприємства (виробництво, розподіл, обіг, споживання, фінанси, податки, екологія, персонал і т.д.);
- співвідношення комплаєнс-показників розглядаються в часі і в просторі, в стані динамічного розвитку;
- комплаєнс представляється в плані конкретно-історичних умов процесу відтворення, так як для кожного нового етапу розвитку відтворювального процесу характерне своє сполучення факторів і умов розвитку комплаєнс-загроз ефективній діяльності промислового підприємства;
- вказано, що основною формою прояву комплаєнс в системі моніторингу є співвідношення комплаєнс-безпеки та комплаєнс-ризиків, рівня економічної безпеки країни та даного підприємства. В прикінцевому підсумку якраз ці показники і визначають результати комплаєнс-моніторингу, представляють його ключові ланки. Інші фактори

впливають на формування, стан та розвиток комплаєнс-загроз опосередковано, через зміну ключових ланок.

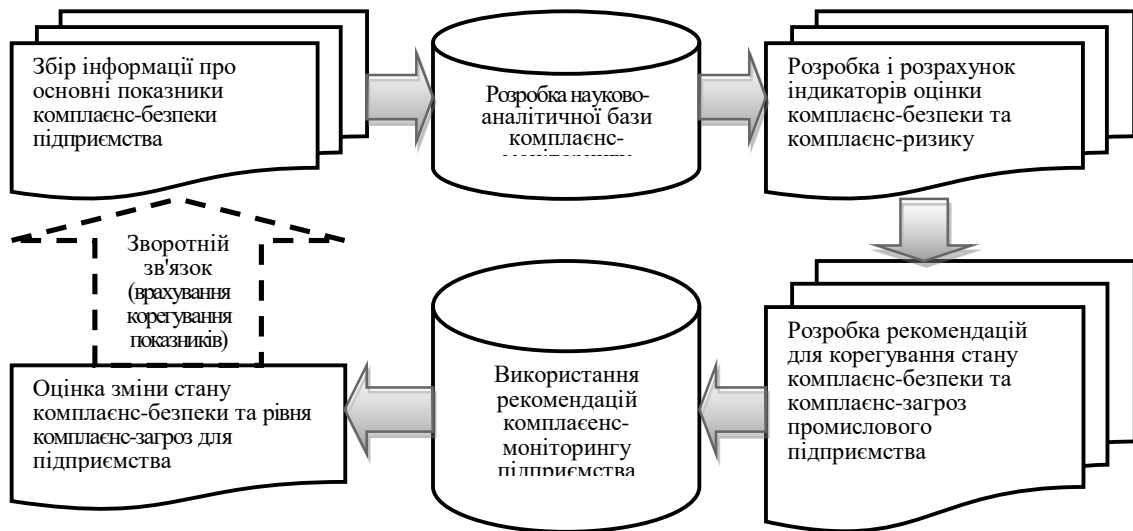
Виходячи з вищевикладеного, визначимо *економічний моніторинг комплаєнс-загроз* як систематичний збір, обробку і аналіз відповідної інформації, яка може бути використана для вдосконалення процесу прийняття управлінських рішень в системі виробничо-комерційної діяльності промислового підприємства в сфері забезпечення його комплаєнс-безпеки. Цей вид моніторингу виконує одну або декілька з трьох головних організаційних функцій:

- а) виявляє стан критичних (або таких, що знаходяться на межі критичних) змін в виробничо-комерційній діяльності підприємства, по відношенню до яких слід виробити певні стратегічні посилення;
- б) сприяє встановленню взаємовідносин з зовнішнім середовищем, забезпечує зворотній зв'язок при виконанні стратегічних програм та планів;
- в) використовується при встановленні відповідності наявним правилам та контрактним зобов'язанням.

Виходячи з цього, на нашу думку є можливість визначити процес проведення комплаєнс-моніторингу конкретного підприємства як послідовність ряду етапів, в певній мірі самостійних, але таких, які набувають науково наповнений зміст тільки при їх поєднанні в певному взаємозв'язку та взаємозумовленості (рис.2).

Кожний із змістовних етапів комплаєнс-моніторингу промислового підприємства, представлених на рис.3.1, практично завжди зустрічається в практиці роботи кожного підприємства, здійснюючого свою виробничо-комерційну діяльність на засадах комплаєнс-функції. Оригінальність представленої на рис.3.1 схеми моніторингу в тому, щоб на практиці здійснити виділені нами етапи у відповідній послідовності і отримати бажаний результат. Той чи інший етап представленої послідовності – це в певній мірі самостійне дослідження або процес, тому спробуємо розглянути їх практичне використання в процесі виробничо-комерційної діяльності промислового підприємства.

На наш погляд, є очевидним той факт, що основу комплаєнс-моніторингу промислового підприємства складає система збору та обробки необхідної інформації про основні показники комплаєнс-безпеки та комплаєнс-ризиків для наступного її переведення в необхідні індикатори (фактори, показники) з використанням відповідних методичних прийомів та аналітичних залежностей. Для виконання цього завдання підприємству слід використовувати всі наявні в його розпорядженні можливості: статистичну звітність про комплаєнс-порушення, кредитно-фінансову діяльність, дані бухгалтерського та статистичного обліку, кадрові переміщення, дані про конкурентів і споживачів, техніко-економічні показники підприємства і т.п

Джерело: авторська розробка

Рисунок 2 - Послідовність та зміст проведення комплаєнс-моніторингу

Не менш важливою стадією є розробка науково-аналітичної бази по обробці отриманої інформації, а також створення відповідної класифікаційної бази даних, куди і стікається вся наявна інформація про всі комплаєнс-показники. На думку А.Н.Скрипніченко [254, с.100] структура і поля бази даних створюються підприємством, виходячи з того, які саме комплаєнс-дані підприємство вважає за необхідне використати для розрахунку тих, чи інших комплаєнс-індикаторів, які в найбільшій мірі характеризують комплаєнс-безпеку промислового підприємства. Сам по собі вибір цих індикаторів проходить таким чином, щоб відповідні показники (фактори, індикатори) могли чітко корегувати розділи плану діяльності підприємства в сфері забезпечення своєї економічної безпеки, бути прив'язаними до них (наприклад, в табличній формі). На цьому ж етапі підприємство може визначити оптимальні для свого поточного положення значення тих чи інших вибраних та обґрунтованих індикаторів комплаєнс-безпеки чи економічної безпеки в цілому.

На основі отриманих вихідних даних проводиться аналітичний розрахунок вибраних індикаторів. Після цього проводиться порівняння значень отриманих індикаторів з їх оптимальними (найкращими на даний момент часу серед підприємств певної галузі або підгалузі) значеннями. Ті індикатори, значення яких відрізняється від оптимальних більше, чим на 10 % печення своєї безпечної діяльності [254, с.100], вказують на те, що відповідні розділи плану роботи підприємства в сфері забезпечення своєї безпечної економічної діяльності, до яких прив'язані ці індикатори, потребують відповідного корегування. Як наслідок, формуються та обґрунтовуються рекомендації по корегуванню стратегії підприємства в певному напрямку. Після практичної реалізації розроблених рекомендацій здійснюється дослідження

ефективності проведеного комплаєнс-моніторингу з метою оцінки досягнення даним підприємством поставлених при стратегічному плануванні цілей (в порівнянні з результатами роботи підприємства без проведення комплаєнс-моніторингу).

На наш погляд, результати комплаєнс-моніторингу промислового підприємства в обов'язковому порядку повинні враховуватися при розробці плану дій всіх виробничих і комерційних структурних підрозділів підприємства. Якщо ці рекомендації не будуть виконуватися, або будуть враховуватися тільки частково, то результативність (ефективність) такого роду моніторингу буде суттєво зменшена, необхідність його проведення буде значно меншою.

На кожному підприємстві періодично виникають передумови виникнення та розвитку різного роду факторів (показників) які в тій чи іншій формі сприяють зниженню (підвищенню) інтегрального рівня економічної безпеки. Для переважної більшості підприємств відстежування (моніторинг) рівня таких показників, в певній мірі управління їхнім станом є першочерговим завданням. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств та організацій свідчить про те, що ефективний моніторинг найбільш важливих показників в різних сферах виробничо-комерційної діяльності промислових підприємств (антикризовий менеджмент, технологічна забезпеченість, ринкова конкурентоспроможність, комерційна діяльність, логістика, маркетинг, інфраструктура і т.п.) є дієвим інструментом досягнення сформованих цілей та поставлених завдань.

Теорія та практика безпекології підприємств та організацій передбачає використання різних методичних підходів до проведення дієвого моніторингу безпекоформуючих показників (рис.3).

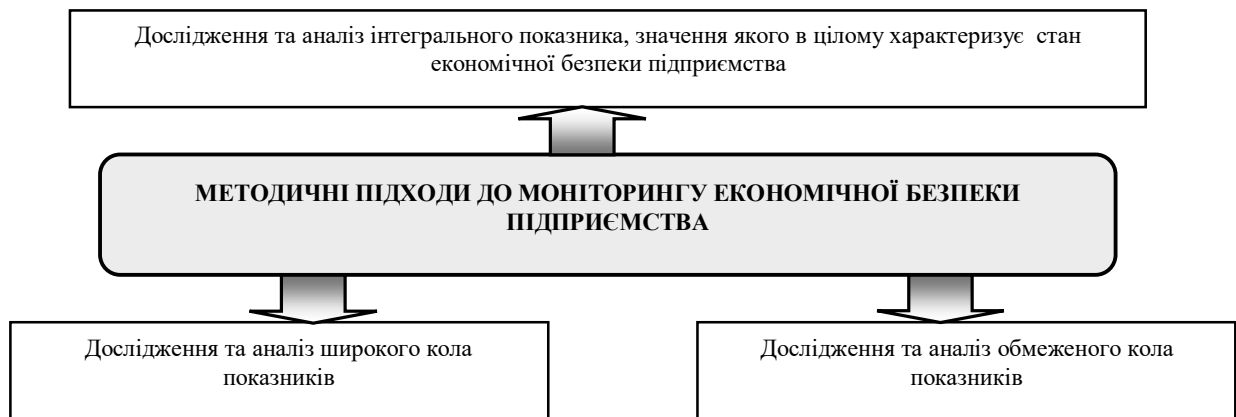

Рисунок 3 – Методичні підходи до моніторингу стану показників економічної безпеки промислового підприємства

Висновки. Аналіз методичних підходів до моніторингу стану показників економічної безпеки промислового підприємства дозволяє зробити наступні узагальнення та висновки.

1. Дослідження та аналіз широкого кола показників (факторів, критеріїв), які в певній мірі впливають на стан економічної безпеки підприємства [], представляється можливим тільки у випадках вкрай низького стану економічної безпеки підприємства. Не заперечуючи в цілому проти такого підходу, відмітимо, що в цьому випадку зусилля підприємства розпорюються на велику кількість не суттєвих показників, що може призвести до втрати контролю над основними (найбільш ваговими) показниками, так як відслідковувати поточний та перспективний стан всіх безпекоутворюючих показників на переважній більшості підприємств немає в достатній кількості матеріальних, інтелектуальних, інформаційних та інших можливостей.

2. Дослідження та аналіз обмеженого кола показників (найбільш важливих факторів, критеріїв), які в найбільшій мірі впливають на стан економічної безпеки підприємства [], представляється більш реальним для практичного використання, так як зусилля підприємства концентруються на найбільш вагомих показниках, які в своїй сукупності забезпечують дисперсійну доцільність їх використання (наприклад, формують більше 75 % інтегрального показника економічної безпеки промислового підприємства).

3. Дослідження та аналіз інтегрального показника, значення якого в цілому характеризує стан економічної безпеки підприємства, представляється можливим і в деяких випадках доцільним. До цього висновку схиляються багато дослідників економічної безпеки підприємств та організацій. На наш погляд, в цьому методичному підході, не зважаючи на його первісну простоту, концентруються роботи по виконанню перших двох методичних підходів. Дійсно, для того, щоб здійснити розрахунки інтегрального показника економічної безпеки підприємства

необхідно в самому простому алгоритмі дій провести наступні роботи:

- а) дослідити всі часткові показники економічної безпеки підприємства;
- б) виявити з них найбільш вагомні показники;
- в) обґрунтувати математичну модель формування та розрахунку інтегрального показника;
- г) сформувати економіко-математичну модель розрахунку інтегрального показника, придатну для практичного використання та подальшого моніторингу.

Виходячи з результатів проведеного аналізу, слід зробити наступний висновок: для досягнення мети ефективного моніторингу комплаєнс-безпеки підприємства слід використовувати методичний підхід, заснований на аналізі та дослідженні обмеженого кола показників (рекомендуємо не більше чотирьох), які в сукупності в різних варіаціях можуть характеризувати різні стани комплаєнс-безпеки промислового підприємства.

Список літератури

1. Антикризовий механізм сталого розвитку підприємства / за ред. проф. . Перерви П.Г. та проф. ТОВАЖНЯНСЬКОГО Л.Л. – Харків : Віровець А.П. «Апостроф», 2012.- 705с.
2. Гладенко І.В. Система моніторингу інноваційного розвитку промислового підприємства // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 33-2 (128). - Донецк : ДонНТУ, 2008.- С.93-99.
3. Pererva P. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise / P.Pererva, V.Tovazhnyanskiy, T.Kobeleva, I.Gladenko// Business Studies.- Miskolc : Miskolc University Press.- 2010.- Volume 7.- Number 2.- S. 171-183.
4. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliava T.A., Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. - Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI", 2018.- 689 p.
5. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
6. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.

7. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.
8. Перерва П.Г., Глізнула М.Ю. Бенчмаркінг як метод оцінювання інтелектуального потенціалу регіонів // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2015. – № 4. – С. 11-19.
9. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
10. Перерва П.Г.; Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
11. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
12. Pererva P.G., Kobieliyeva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)*. : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С. 41-44.
13. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 45 (1266). – С. 51-55.
14. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
15. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32 .
16. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінних, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.
17. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)*. : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
18. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)*. : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
19. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
20. Романчик Т. В. Деякі аспекти економічної безпеки промислових підприємств // Тези доп. 24-ї Міжнар. наук.-практ. конф. "Інформаційні технології – наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я" (MicroCAD–2016), 18-20 травня 2016 р. / ред. Е. І. Сокол. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – С. 283.
21. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliyeva T.A. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.
22. Романчик Т.В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України / Т.В. Романчик // *Бізнес-інформ*. – 2014. – №5. – С. 111-115.
23. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. – К.: Знання, 2009. – 1070 с.

References (transliterated)

- Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliyeva T.A., Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. - Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI", 2018.- 689 p.
- Antykryzovyy mekhanizm staloho rozvytku pidpryyemstva [Anticrisis mechanism of sustainable development of the enterprise] / za red. prof. . Pererva P.G. ta prof. Tovazhnyanskoho L.L.. – Kharkiv : Virovets' A.P. «Apostrof», 2012.- 705s.
- Gladenko I.V. Systema monitorynhu innovatsynoho rozvytku promysloвого pidpryyemstva [System of monitoring of innovation development of an industrial enterprise] // *Nauchnye trudy DonNTU. Seryya: ekonomycheskaya. Vypusk 33-2 (128).* - Donetsk : DonNTU, 2008.- S.93-99.
- Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliyeva T.A., Compliance program of an industrial enterprise. Tutorial. - Kharkov-Miskolc: NTU "KhPI", 2018.- 689 p.
- Kobyelyeva T.O. Orhanizatsiyna struktura komplayens na promyslovomu pidpryyemstvi [Organizational Structure Compliance at the Industrial Enterprise] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 121-127.
- Kobyelyeva T.O. Rozrobka rekomendatsiy po formuvannyu intehral'noho pokaznyka komplayens-bezpeky promysloвого pidpryyemstva [Development of recommendations for the formation of an integral index of compliance of safety of an industrial enterprise] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KHPI" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – №48 (1324). – S. 46-52.
- Marchuk L.S. Metodyky rozrakhunku intelektualnoho potentsialu pidpryyemstva [Methods of calculating the intellectual potential of an enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 20 (1296). – S. 95-101.
- Pererva P.G., Hlizuuta M.Yu. Benchmarkinh yak metod otsynuyvannya intelektual'noho potentsialu rehioniv [Benchmarking as a method of assessing the intellectual potential of the regions] // *Marketynh i menezhment innovatsiy.* - 2015. – № 4. - S. 11-19.
- Pererva P.G., Kravchuk A.V. Efektyvnist yak ekonomichna katehoriya [Efficiency as an economic category] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – S. 137-143.
- Pererva P.G.; Kosenko O.P., Tkachova N.P.; Tkachov M.M. Formuvannya konkurentnoho, intelektualnoho i marketynhovoho potentsialu innovatsynoho pidpryyemnystva [Formation of Competitive, Intellectual and Marketing Potential of Innovative Entrepreneurship] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2018. – № 20 (1296). – S. 36-40.
- Pererva P.G., Kosenko A.V., Maslak M.V., Matrosova V.O., Dolyna I.V. Formuvannya upravlinskoyi, marketynhovoyi ta innovatsynoyi polityka na pidpryyemstvakh turystychnoyi industriyi [Formation of management, marketing and innovation policy at enterprises of the tourism industry] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2018. – № 47 (1323). – S. 114-120.
- Pererva P.G., Kobieliyeva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring [The formation of an anti-crisis program of industrial enterprises based on innovative monitoring] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KHPI" (ekonomichni nauky)*. : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2016. – № 48 (1220). – S.41-44.
- Pererva P.G. Ekonomiko-orhanizatsiyni zasady innovatsynoyi ta investytsynoyi diyalnosti pidpryyemstva [Economic and organizational principles of innovative and investment activity of the enterprise] // *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)* : zб. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – № 45 (1266). – S.51-55.
- Pererva P.G., Marchuk L.S. Intelektualnyy potentsial yak ekonomichna

- katehoriya [Intellectual potential as an economic category] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
15. Pererva P.G. Informatsiyna diyalnist pidpryyemstva: upravlinska, tsinova ta marketynhova skladovi [Information activity of the enterprise: management, price and marketing components] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky)*. – Kharkiv : NTU „KhPI”. - 2018. - № 37(1313).- S. 27-32 .
16. Pererva P.G., Kosenko A.V., Kobyelyeva, T.O., Maslak M.V. Systemnyy pidkhid do doslidzhennya tsinovykh, marketynhovykh, investytsiynykh ta innovatsiynykh kharakterystyk transferu tekhnolohiy promyslovyoi produktsiyi [System approach to the study of price, marketing, investment and innovation characteristics of technology transfer of industrial products] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyy politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 19 (1295). – S. 121-126.
17. Pererva P.G., Kobyelyeva T.O. Upravlinnya marketynhom innovatsiynoi produktsiyi na zasadakh zhyttyevoho tsykladu tovaru [Management of marketing of innovative products on the basis of the product life cycle] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 26-30.
18. Pererva P.G., Kobyelyeva T.O. Yakist innovatsiynoi produktsiyi yak skladova marketynhovoyi polityky ta konkurentospromozhnosti pidpryyemstva [Quality of innovative products as a component of marketing policy and competitiveness of the enterprise] // *V Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv: NTU «KhPI», 2016. – № 28 (1200). – S. 70-74.
19. Pererva P.G., Kosenko A.V., Maslak M.V., Matrosova V.O., Dolyna I.V. Rozvytok orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya rozvytkom industriyi turyzmu ta hostynnosti [Development of organizational and economic mechanism for managing the development of the tourism industry and hospitality] // *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* – Kharkiv : NTU "KhPI", 2018. – № 48 (1324). – S. 121-127.
20. Romanchyk T.V. Deyaki aspekty ekonomichnoyi bezpeky promyslovykh pidpryyemstv [Some aspects of economic safety of industrial enterprises] // *Tezy dop. 24-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. "Informatsiyni tekhnolohiyi : nauka, tekhnika, tekhnolohiya, osvita, zdorovya" (MicroCAD-2016)*, 18-20 travnya 2016 r. / red. YE. I. Sokol. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2016. – S. 283.
21. Romanchyk T.V. Analiz stanu innovatsiynoi aktyvnosti ekonomiky Ukrainy [Analysis of the state of innovation activity of the Ukrainian economy] / T.V. Romanchyk // *Biznes-inform.* – 2014. – №5. – S. 111-115.
22. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.
23. Starostina A.O. Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukrayinska praktyka: pidruch [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. – K.: *Znannya*, 2009. – 1070 s.

Надійшла (received) 10.04.2019.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Перерва Петро Григорович (Перерва Петр Григорьевич, Pererva Petro Gryhorovych) – доктор економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/00000001-2345-6789>; e-mail: pgpererva@gmail.com

Кобелева Тетяна Олександрівна (Кобелева Татьяна Александровна, Kobieliava Tetiana Oleksandrivna) – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». (097) 468-56-45, e-mail tanja.kobeleva@gmail.com